

Leyla Erbil'in Tuhaf Bir Kadın Adlı Eserinde “Din ve Kimlik” Algısı

In Leyla Erbil's A Strange Woman Perception of “Religion and Identity”

Duygu KARAKAŞ AYDIN¹

¹Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din
Sosyolojisi Bilim Dalı, Kayseri, Türkiye

Giriş

Türkiye'nin Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday olarak gösterilen ilk kadın yazar olan Leyla Erbil, 12 Ocak 1931'de İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Temel eğitimi sırasında yazın hayatına başlayan Erbil, eğitimine İstanbul Üniversitesi İngiliz Filolojisi Bölümü'nde devam etmiştir. Filoloji eğitimiyle ilgili olarak, Erbil'in eserlerinde dili kullanma yönüne Füsun Akatlı ve İlhan Berk gibi edebiyatçılar tarafından dikkat çekilmiştir. Ancak onun hayatında ve eserlerinde öne çıkanlar, dilden daha fazlasıdır. Öyle ki eserlerinde din gibi toplumsal kurumlara, kapitalizm eleştirisine, Marks'ın ve Freud'un düşüncelerine, acıya ve mutsuzluğa ve özellikle de “aitsiz kimlik” anlayışına yer vermiştir. O, kimlik anlayışı üzerinden toplumda, bireylerin kendilik bilinci oluşturmaları gerektiğini vurgulamıştır. Böylece bireyler, kendilerini baskılayıcı ve ezici şeylere karşı gelebileceklerdir (Şahin, 2020). Erbil'in düşüncelerinde baskılamayı ve ezmeyi meşrulaştıran araçların başında ise din gelmektedir.

Din, üzerinde çokça durulan konulardan biridir. Dinin insan hayatında tuttuğu yer nedeniyle birçok tanımlaması bulunmaktadır ve dine dair birçok anlamlandırma mevcuttur (Altson, 1970, s. 163). Tümer'e göre din kelimesinin etimolojisi tam olarak belli olmamakla birlikte, din kelimesinin Arapça kökenli bir kelime olduğu düşünülmektedir. Eski Türklerde beden ve ruh eğitimini anlatmak üzere ve mezhep anlamında “tın, tin, din, ten, den, dın” gibi kelimelerde kullanılmıştır (Tümer, 1986, s. 213). Bilgin'e göre, kanun, yol, hüküm gibi anlamlara gelen din kavramı; insanların üstün bir güce inanmalarını ve bu inancın gerektirdiği şekilde yaşamalarını anlatır. Ayrıca din, insanın zihni yapısından toplumsal yaşamına ve toplumsal ilişkilerine kadar çok geniş bir alanı içeren sistemdir (Bilgin, 2014, s. 76). Bu sistem bireyin kendi iç gerçekliğinde anlam bulmakta, bireyin iç dünyasında, ruhunda yaşanarak dışarı taşmakta ve toplumsal kurum ve oluşumlarla iç içe geçmektedir (Birand, 1960, s. 15). Antropolog Clifford Geertz ise “Din; toplumsal hayata gömülü bir semboller sistemidir ki, insanoğlunda güçlü, kapsamlı ve uzun süre devam eden halet-i ruhiyeleri ve güdülenmeleri oluşturup bunu genel bir varoluş düzeninin kavramlarını formüle ederek yapar” (Geertz, 2010, s. 112) şeklinde bir tanımlama yapmıştır. Din, bireyin kendi iç dünyasıyla ilgilenen her ilmin inceleme alanına girdiği gibi aynı zamanda toplumsal kurum, oluşum ya da ilişkilerle ilgilenen her ilmin de inceleme alanına girmektedir. Öyle ki din, sosyoloji açısından da incelenebilir bir konudur ve spesifik olarak din sosyolojisiyle incelenir. Her ne kadar yeni bir ilim olarak ortaya çıktığı ileri sürülse de din sosyolojisi alanına dair örnekler çok eskilerden beri mevcuttur.

Geliş Tarihi/Received 04.04.2024
Revizyon Talebi/Revision Requested 02.05.2024
Son Revizyon/Last Revision 25.11.2024
Kabul Tarihi/Accepted 04.12.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 17.12.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Duygu KARAKAŞ AYDIN

E-mail: duygukarakas9238@gmail.com

Cite this article: Karakaş Aydın, D. (2024).

In Leyla Erbil's A Strange Woman

Perception of “Religion and Identity”.

Advances in Women's Studies, 6(2), 69 -

73.

Content of this journal is licensed under a Creative
Commons Attribution-Noncommercial 4.0
International License.

Din üzerine düşünme ve dini konuları inceleme çok eskilerden beri vardır ki Antik Yunan'dan Aristo, Heraklitos gibi düşünürleri onların düşüncelerine girmeden örnek olarak verebiliriz (Koştaş, 1986, s. 355). Bireyin iç gerçekliğinde kendisine anlam bulan din, aynı zamanda toplumun temel yapı taşlarından biridir. Birey kendi iç dünyasında dine dair anlamlandırmalar kurarken toplumda var olan anlamlandırmalardan da etkilenir. Bu etki bireyin birey olmasında önemli bir yere sahiptir. O halde, bireyin toplumda "birey" olarak ortaya çıkmasında, bir "kimlik"e sahip olmasında din etkilidir (Coşkun, 2003, s. 5).

Sosyal bilimlerde sıkça kullanılan kimlik, bireyin ya da toplumsal varlıkların kendini bir şeyler üzerinden algılayıp tanımlamasını ifade eden bir kavramdır. Birey açısından, toplumsal ortamda bulunan bireyin diğerlerinden ayırt edici özellikleriyle ve kendi özünü tanımlamasını sağlamakta; toplumsal açıdan toplulukların ve toplumların diğerlerinden farklılaşmasını simgelemektedir (Coşkun, 2003, s. 6). Bu farklılıklar bakımından "kimlik"; bireylerin, toplulukların ve toplumların var olmalarının temelidir. Kimlik, içerisinde din, ırksal temel, kültür, cinsiyet, ekonomik durum gibi öğeler barındırır. Bu öğelerle birey ya da toplumsal diğer varlıklar kendini kimlik üzerinden algılar, konumlandırır, anlamlandırır (Özten, 2018, s. 85). Böylece kimlik üzerinden bireyler ve toplumsal varlıklar farklı olan yönleriyle "siz-sen"i kurarlarken kendilerine benzer olan varlıklarla da "biz-ben"i kurarlar (Özdil, 2017, s. 384). "Siz-sen"lerin ve "biz-ben"lerin olduğu bir dünyada farklı söylemlerin oluşması ve bireylerle toplumsal varlıkların bu söylemler arasında kendilerini konumlandırması ya da konumlandırmaya çalışması olağandır. Ancak gündelik hayatta her şeyin çok hızlı ve sürekli değişebildiği modern ve modern sonrası dönemde, bireylerin ve toplumsal varlıkların kendilerine addedilen kimlikleriyle gerçekte sahip oldukları kimlikleri arasında bir çatışmanın bulunması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu hâlde toplumsal hayatta kimlik krizinin ortaya çıkması söz konusudur (Oğuzhan, 2019, s. 64). Çalışmamızın konusunu oluşturan Leyla Erbil'in "Tuhaf Bir Kadın" adlı eserinde de "siz-sen"ler ve "biz-ben"ler arasında devam eden kimlik çatışması ve kimlik krizi, roman tarzında yazılan eserde gün yüzüne çıkartılmaya çalışılmıştır.

Geleneksel ve modern arasındaki çatışma gündelik hayatın her alanında mevcuttur. Çalışmanın konusu olan,

1971 yılında yayımlanan Tuhaf Bir Kadın adlı eser 'Kız', 'Baba', 'Ana' ve 'Kadın' olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Başkahraman Nermin, son derece gelenekçi bir anneye; sol kimliğine vurgu yapılan denizci bir babaya sahiptir. Kendisi ise komünist ve idealist bir kadındır. Toplumun baskıcı, karanlık ve otoriter bütün yönlerini bire bir yansıtan anne figürü karşısında isyankâr bir genç kızlık geçirmiştir. Muhafazakâr zihniyetin karşısında direnen Nermin, en sonunda bu baskılardan kurtulmak için evlenmeye karar verir. Ancak evlilikte de özlemini çektiği özgürlüğü elde edemez. Bu süreçte gecekondu mahallesine taşınarak halkı aydınlatmak –tabiri caizse uyandırmak- amacıyla ilişkiler kurmaya çalışsa da başarılı olamaz. İşte bu noktada şu soruyu kendisine sorar:

"Acaba halkımı çok sevdiğim için mi bu yola koşmaktayım, yoksa ötekilere olan öfkem mi beni buraya itiyor?" (Erbil, 2022, s. 135)

Halk ideolojik nutukları dinleyecek durumda değildir. Geçim kaygısı ve kaderci anlayış içerisinde hayatlarını devam ettirmektedirler. Kapitalizmin sömürgeci zihniyeti, iktidarın halkların eşitsizliğine sebep olan uygulamaları, sınıflar arası çatışma gibi kitabi meseleler halkın dikkatini çekmemektedir. Sınıfsız bir toplum için halkın içinde, onlardan biri gibi yaşamak gerektiğine inanan ve çok büyük hayallerle işçi sınıfının yaşadığı mahalleye taşınan Nermin, biten evliliği ve yerle bir olan inancıyla annesinin evine geri döner.

Din ve Kimlik

Umduğu gibi değildi kadınlık, ne yapılacağını nasıl yapılacağını bilemiyordu, bu iş olanca pisliğiyle birdenbire binmişti üzerine. Kadının bütünsel özgürlüğü için yaptığı kavgaları, atıp tutmaları kendisi için yapmamış olduğunu anladı. O bir haksızlığa karşı çıkmak istemişti, evine, toplumuna yapılması gerekenin ne olduğunu göstermek istemişti, bir yol açıcı olmak istemişti ama hesabının bir yerlerinde bir yanlışlık vardı, bunu çıkarmaya çalışıyordu. (Erbil, 2022, s. 157)

Birey içine doğduğu ailenin ve yetiştiği çevrenin yaşama şeklini ve zihniyet yapısını miras alır. Bunu bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde yapar. Kimi zaman sevdirilerek çoğu

zaman da dayatılarak verilen din ve dini değerler, kişilerin ileriki yaşlarda yaşayacakları hayatı, hangi minvalde belirleyeceklerine en çok etki eden unsurlardan bir tanesidir. Erbil bu konuda kadına yüklenen toplumsal rollerin haksızlık olduğunu feminist bir söylemle dile getirmektedir. Kadın sadece görevleri olan ve itaat etmesi gereken bir esir konumundadır. Yazara göre ataerkil toplum yapısında kadının fikirleri ve özgür iradesiyle karar verdiği eylemleri olamaz; özgür iradesi olmadığı gibi var olan düzen konusunda olumsuz bir yorum da yapamaz. Bunun sonucunda da kitabın başkahramanı Nermin, kültürel ve dini normların ezici ağırlığı altında kalmaktadır:

“Meral’le dertleşircesine en saklı şeylerimi; annemin diktatörlüğünü, geçimsizliklerimizi, bir çeşit tutsak oluşumu, din baskılarını, acılarımı, özgürlüğümü elde edemezsem kendimi öldürmeyi düşündüğümü bile söyledim ona.” (Erbil, 2022, s. 7)

Leyla Erbil, sol görüşlü bir ideoloji perspektifinden oluşturduğu eserlerinde kadın imgesini güçlü ve özgürlükçü bir biçimde tasvir etmektedir. Ona göre bir davanın uğruna verilen mücadele tam olmalıdır. Öyle ki geçmişte yapılan haksızlıkların bile hesabı sorulmalıdır. Komünizm, Marksizm ve Sosyalizm ruhu karakterin ruhuna adeta işlenmiştir.

Bundan iki yıl önce, burada, oturduğum evden yarım saat uzakta, burnumun dibinde böyle bir dünya olduğunu bilmiyordum. Sizler gibi insanlar bulunduğunu anlatsalar inanmazdım. Bugün hepimizi ayrı ayrı tanıyorum. Türk aydınının hangi acılar içinde kıvrandığını gözlerimle gördüm! Onların kadına ne gözle baktıklarını öğrendim. (Erbil, 2022, s. 47)

Nermin, dâhil olduğu siyasi grubu her şeyiyle ve doludizgin bir biçimde benimsemiştir. İdealisttir ve sınıfsız bir toplumun mümkün olduğuna yürekten inanmıştır. Ancak zamanla işlerin böyle gitmediğini bizzat yaşayarak deneyimler. Öyle ki kendi mensubu olduğu partinin sosyalist erkekleri onların kendi takıldıkları edebi sohbetler yaptıkları mekân olan ‘Lambo’ya gelmelerinden rahatsız olurlar. Ne kadar sosyalist olursa olsun erkek erkektir:

Onlar, aralarında görmek istemiyorlar Türk kadınına, bakma öyle her birinin Atatürk devrimcisiyim diye aslan kesildiğine, kendileriyle eşit olmamızı, bizim de salt sanat konuşmak için, sanatçı dostlar

edinmek için oralara girip çıkmamızı yediremiyorlar erkekliklerine, zora gelince çıkarıp bilmem nerelerini göstermeleri bundan. Osmanlı bunlar daha, Osmanlı! Osmanlı’dan da beter! (Erbil, 2022, s. 47)

Toplumun normlarını evin içinde yaşatan anne figürü, din konusunda oldukça bağınaz ve iticidir. Her şeyi günahla, ayıpla, el âlem ne derle açıklayan anne karakter, Nermin için aşılması gereken büyük bir sorun ve yıkılması gereken tabulardır. Çünkü Nermin annesinin zihinsel arka planına yerleştirdiği namus, bekâret, din ve mahremiyet konularından yana hep baskı altındadır. Annesi tam bir geleneksel kadın timsalidir. Erkek egemen zihniyete boyun eğmektedir ve bunu yapmakta hiçbir beis görmemektedir:

“Annem karşımdaki eski kanepenin köşesine ilişti. Allahsızlardan başladı. Yalancılara cehennemde çekecekleri işkencelerden. Mahrem yerlerini örtmeyenlerin uğrayacağı gazaplardan. ‘Sen neden şapka giyiyorsun öyleyse?’ dedim. ‘Baban’ dedi. ‘Babanın yüzünden. Allah günah yazmasın, zorla giydirdi bana. Günahlarım onun boynuna.’ (Erbil, 2022, s. 8)

Annesinin dini vaazlarından kaçıp Gorki’nin Konovalov eserini okuyan Nermin, babasının ölümünün ardından annesinin abartılı kontrolcü tavırlarına dayanamaz hale gelir. Toplumun ne dediğini önemserken, istediği gibi yaşamayı unutan kadınların ezilmiş ruhları adeta her yeredir. Sosyalist ya da değil kendi kimliğinden utanan kadınlar, ayıp ve mahrem kavramlarının içine hapsolmuş durumdadırlar. Bu mahkûmiyetten kimi zaman evlenerek kimi zaman intihar ederek kurtulmaya çalışan kimliksiz ve kişiliksiz atfedilen kadın, çoğu zaman da boyun eğerek bu sürecin edilgen nesnesi olmayı kabul etmektedir. Cenaze sonrası taziyeye gelen insanları gözlemleyen Nermin gördükleri ve duydukları karşısında içinde bulunduğu toplumun dindar tavırlarından ve yapmacık samimiyetlerinden bir kez daha nefret eder:

“Tanrı’ya inanıyorlar, ölmüş bir insana karşı görevlerini yerine getiriyorlar. Yaşamlarının anlamı bu kadar sade, bu kadar kolay. Gerçekten böyle mi?” (Erbil, 2022, s. 120).

“Bu bizden değil, bu bizim kanımızdan olamaz; zaten bunun babası da bir tohaftı, ilk o şapka geyindi, ilk o karısına da şapkayı geyindirdiydi, kızını da ilk o okuttuydu, camiye de bayramdan aryama gelirdi, başuna da takke

komazdı.” (Erbil, 2022, s. 128) [sic]

Nitekim romanda güçlü ve dirençli bir fitratla kendisini görünür kılmaya çalışan Nermin de evlenerek hayal ettiği özgürlüğe kavuşmayı beklemektedir. En yakın arkadaşının abisiyle evlenir ve eşiyle içerisinde bulunduğu hayattan daha mütevazı olan taşra hayatına geçiş yaparlar. Buradaki asıl amaç, Komünizmin doğrularını gösterebilmek amacıyla halktan biri olduğunu ispat etmek için onların yaşadıkları mahalleye taşınmaktır. Bu durum Nermin’in ruhunda eşsiz heyecan uyandırır:

Çok şükür, çok şükür halkıma; şu ne insan ne hayvan olan, ne kurnaz ne aptal, ne seven ne sevilebilen, bugüne dek en masum davranışlarıma bile bir kulp takan o çürük yürekli, o yarısı yaratılmış yarısı yaratılmamış burjuvalardan beni çekip koparan halkımın aşkına şükür! (Erbil, 2022, s. 137)

Ancak bu heyecan çok kısa sürer. Nermin onlardan biri olabilmek için canla başla mücadele etmektedir. Halkının içinde bulunduğu yoksulluğun nedenini yanlış yönetim şekillerine ve uyuyan zihinlerin direniş için harekete geçmemesine bağlamaktadır. Arkasına sığındıkları Tanrı, din, ritüeller, gelenek, yazılı olmayan kurallar, sorgulanmayan hayatlar Nermin’in bir türlü anlam veremediği ve ısrarla direndiği yaşam biçimidir:

“Tanrı’nın hiçbir yoksulun bugüne kadar işine yaramadığını söyler.” (Erbil, 2022, s. 147)

Taşraya geldiklerinde içinde taşıdığı umutla çok büyük farkındalıklar elde edeceğine inanan Nermin, dirençli zihniyetler ve alışılmış hayat tarzları karşısında başarısızlığa uğrar. Yaptığı işin eleştirisini de ilk olarak eşinden duymuştur:

“Kafaları milattan öncede, yaşamaları on üçüncü yüzyılda kalmış bir yığın yaratığın karşısına geçip ‘Sömürülüyorsunuz, attığınız her adım yanlış, tuttuğunuz oruçla kıldığınız namazlar da hep boşa’ demekle adam kandırılacağını mı sanıyorsunuz?” (Erbil, 2022, s. 149)

Sonuç

Din ve kimlik konusunda yapılan araştırmalar her geçen gün biraz daha artmaktadır. Toplumun içinde bulunduğu gerçekliği okuyabilmek adına anahtar kavramlardan olan

din, bireyin anlam dünyasını şekillendiren önemli ve güçlü bir olgudur. Bireyin toplumsal olana uyum sağlamasında aracı olan ve onlardan biri gibi olabilmesi için uyması gereken kuralların birçoğunda dini arka plan vardır. Diğer yandan gelenekle yoğrulan ve gündelik hayatta kişinin durması gereken yeri, uyması gereken normları belirleyen ikinci kavram ise kimliktir. Kadının bir kimliği yoktur. Onun adına toplum bir kimlik belirler ve kadının tek yapması gereken bu tartışmaya kapalı alandaki dayatmalara boyun eğmektir. İtaat ederse ve sorgulamazsa mutlu olacağı öğretilmiştir. Fikir beyan etmenin erkeklere özgü bir davranış olduğu öne sürülmüştür. Kadının kendine ait bir fikri, ideolojisi, yaşam felsefesi, sınırları, kuralları ve inancı olamaz. Zira o, daima muhtaç olan ve korunup gözetilmeye ihtiyacı olanıdır. İşte tüm bunlar değerlendirildiğinde kadının toplumdaki yerini tartışmak son derece yerinde bir tavır olacaktır. Adalet önünde eşitliği savunan, erkek-kadın fitratından gelen yaratılışsal farklılığı kabul eden ve kamusal alanda liyakatle var olabilmeyi umut eden kadınların hiç’likten hep’liğe mücadelesi kimi zaman edebiyat, medya-sosyal medya kuruluşları ve teknolojik imkânlar aracılığıyla kimi zaman da sosyolojiyle, psikolojiyle, ilimle ve fenle mümkün olacaktır.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Altson, W. P. (1970). Din. (G. Tümer, Düz.) *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18, 163-172.
- Bilgin, A. (2014). Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 75-84.
- Birand, K. (1960). Din Kavramının İncelenmesi Hakkında. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 15-19.
- Coşkun, A. (2003). Din ve Kimlik. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (24), 5-23.
- Erbil, L. (2022). *Tuhaf Bir Kadın* (12. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Geertz, C. (2010). *Kültürlerin Yorumlanması*. (H. Gür, Çev.) İstanbul: Dost Kitabevi Yayınları.
- Koştaş, M. (1986). Din Sosyolojisine Giriş. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28, 355-371.
- Oğuzhan, Z. B. (2019). *Tüketim Toplumu, Kimlik ve Din*. İstanbul.

- Özgül, M. (2017). Kolektif ve Bireysel Kimlikler Bağlamında Sosyal Bütünleşme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (28), 383-400.
- Özgen, E. (2018). Dini Kimlikteki Aşınmayı Nasıl Önlemeli: Kimlik ve Din Kavramları. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (17), 84-106.
- Şahin, B. (2020, Aralık 19). Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. Aralık 31, 2022 tarihinde Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü: <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/erbil-leyla> adresinden alındı
- Tümer, G. (1986). Çeşitli Yönleriyle Din. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28, 213-269.

ne avam bir iş olduğunu kavrayamıyorlar. Başkalarını geçmeyi değil, başkalarıyla eşit olmayı istiyorlarmış, felsefeden önce haklarını alacaklarmış, bizler derin düşüncelere daldığımız sıra başımızdakiler armatör olmuşlarmış.” (Erbil, 2022, s. 71)

“İşçisin sen baba, işçiliğini bil, sınıfına ihanet etmiş olursun baba!” (Erbil, 2022, s. 86)

“Onu bu milletin kolektif vicdanı öldürmüştür olsa olsa.” (Erbil, 2022, s. 94)

Ek 1- Konu ile Bağlantılı Metinde Yer Alan Diğer Alıntılar

“Ne kızmış o, hem yüksek tahsil yapmış hem dinin unutmamış. Oruç tutarmış, anasına el verirmiş. Saçını namahreme göstermemiş.” (Erbil, 2022, s. 10)

“Kevser’le Şeref yanak yanağa dans ediyorlar. Kafalarıyla dayanarak birbirlerine. Belden aşağıları uzakta. Namus kurtarıyorlar böylelikle herhalde.” (Erbil, 2022, s. 11)

“Dayak yemekten değil, ‘ya şuraya yıkıverir de beni, bir hayvanlık ederse’ diye korkuyordum. Anamın yere göğe sığdıramadığı o zar parçasını ya ilkin bir polis haklayıverirse. Hem de böyle bir dekor içinde.” (Erbil, 2022, s. 18)

“Anneme çaktırmamalıyım. Adamın gözünden anlar bir şeyler olacağını. Anlarsa da yandım demektir. Ha ha hay iyi bir ders vereceğim sana, zar bekçisi hanım, çok iyi bir ders.” (Erbil, 2022, s. 36)

“Bu kapıları bana Atatürk açtı softa herif anladın mı, Atatürk açtı bu kapıları bana, sen kim oluyorsun da yeniden o karanlık deliklere tıkmaya kalkıyorsun Türk kadınına ha?” (Erbil, 2022, s. 43)

“-Eee Nermin Hanım, söyle bakalım. Allah var mı yok mu? –Ne bileyim baba sırası mı şimdi? –Ne düşündüğümü bilirsin babacık. Tanrı manrı yok şimdi, sömürenler var sömürülenler var.” (Erbil, 2022, s. 70)

“Sen bir Allah’sın demişim, her insan bir Allah’tır demişim. ‘Ben sadece bir insan olmak istiyorum babacık’ diye alaya almış beni. Peki, felsefeyle, yüksek şeylerle uğraşmak zengin sınıfın harcıydı da biz nasıl düşündük, nasıl inandık, savaşlar, hapisler, kıtlıklar arasına nasıl?” (Erbil, 2022, s. 72)

“Hakikati böyle herkesle birlikte sosyalizmde aramanın